

Inspectie Overheidsinformatie en
Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

>Retouradres Postbus 16478 2500 BL Den Haag

Stichting Monumentenbezit

T.a.v. M. van den Bos
Zuidereinde 43
1243 KK 'S-GRAVELAND

**Inspectie
Overheidsinformatie en
Erfgoed**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16478
2500 BL Den Haag
www.inspectie-oe.nl

Contactpersoon

Onze referentie
50937166

Datum 14 mei 2025

Betreft Verkennend onderzoek toepassing Uitvoeringsrichtlijnen

Geachte M. van den Bos,

Stichting Monumentenbezit is door de Minister van OCW aangewezen als professionele organisatie voor monumentenbehoud (POM). Deze status biedt voordelen bij de aanvraag voor instandhoudingssubsidies en lagere administratieve lasten. Van een POM wordt verwacht dat het monumentenbezit in goede staat is en dat zij op professionele wijze de monumentwaarden van die monumenten in stand houdt.

POM's dienen te voldoen aan de criteria van artikel 31 en 32 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim). Eén van de criteria is het hebben van een beleid- of visiedocument waarin onder meer moet worden ingegaan op de toepassing van in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten.

In de toelichting op de Sim wordt over deze normen het volgende opgemerkt: 'De werkzaamheden zullen moeten worden uitgevoerd volgens de in de beroepsgroep geldende normen. Dit zijn in elk geval de normen die inmiddels zijn vastgesteld door het College van Deskundigen Restauratiekwaliteit van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg. Het kan ook gaan om nog niet door het College van Deskundigen maar wel al door de beroepsgroep zelf vastgestelde normen.'

Doel van het bezoek van de Inspectie

Op 13 februari jl. heeft de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (Inspectie) een bezoek gebracht aan uw stichting in het kader van een verkennend onderzoek naar de toepassing van bovengenoemd criterium.

Doel van het bezoek van de Inspectie was om een beeld te krijgen van de wijze waarop uw organisatie de door de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM) beheerde uitvoeringsrichtlijnen (URL's) toepast bij onderhoudswerkzaamheden. In deze brief zet ik uiteen wat de Inspectie heeft aangetroffen en licht ik de conclusies en aanbevelingen toe.

Twee inspecteurs erfgoed hebben op 13 februari een gesprek gevoerd met twee van uw bouwkundige projectleiders en de bouwkundig adviseur. Namens de aannemer waren de uitvoerder en de projectleider aanwezig.

**Onze referentie
50937166**

Er zijn twee (groot) onderhoudsprojecten aan rijksmonumenten besproken. Dit betrof de toren van de kerk in Aardenburg (afgerond) en de voorgevel van de Promerskazerne in Naarden (lopend). Na het gesprek op uw kantoor in Naarden is een bezoek gebracht aan de Promerskazerne. De toren in Aardenburg is niet bezocht.

In de monitor POM's 2023-2024 heeft uw organisatie aangegeven gebruik te maken van URL's bij het restaureren en onderhouden van rijksmonumenten. In uw Beleidsplan 2025-2027 meldt SMB op pagina 7: 'Bij de onderhouds- en restauratiewerkzaamheden dienen de uitvoeringsrichtlijnen (URL's) van de Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM) als basis. Met behulp van de URL's worden de werkzaamheden zowel tijdens de uitvoering als bij de oplevering beoordeeld. Door middel van opleverdocumenten worden de werkzaamheden vastgelegd. Daarnaast worden van de meer complexe onderhoudswerkzaamheden dossiers opgebouwd in de vorm van restauratieverslagen. In deze verslagen worden onderzoeksresultaten verwerkt.'

Hoofdconclusie

Uw organisatie voldoet aan de eisen in de Sim ten aanzien van toepassing van in de beroepsgroep geldende normen, maar op onderdelen zijn verbeteringen mogelijk. Hieronder ga ik in op de bevindingen en doe ik een aantal aanbevelingen.

Bevindingen – aanbesteding en opdrachtverlening

Basis voor de werkzaamheden in Naarden is de zogenoemde 0-meting uit 2017. Voor Aardenburg vormt een rapport van de Monumentenwacht het uitgangspunt. Beide opnames zijn uitgebreid en inzichtelijk en geven een goed beeld van de conditie van de rijksmonumenten waaraan de werkzaamheden plaatsvinden. Bij de opdrachtverlening is het van belang dat duidelijk is welke URL's precies van toepassing zijn om effectieve sturing door de opdrachtgever mogelijk te maken.

In de technische omschrijving van de werkzaamheden aan de toren in Aardenburg uit 2022 wordt naar (kwaliteits-)normen verwezen (UAV, NEN-normen, KVT 1995), maar slechts beperkt naar de URL's die van toepassing zijn. Het gaat daarbij om URL 4002 (glas-in-lood) en URL 4007 (steenhouwwerk). Er wordt verder geen expliciete specificatie gegeven van de onderdelen van de URL's die van toepassing zijn op de beschreven werkzaamheden, al wordt bij het metsel- en voegwerk gesproken over het opzetten van proefvlakken, conform de bepalingen in de niet in de omschrijving genoemde URL 4003 (historisch metselwerk) en URL 4006 (historisch voegwerk). Bovendien worden in de technische omschrijving de URL's van toepassing verklaard 'voor zover niet anders gemeld'. In de algemene werksomschrijving van metselwerkonderhoud aan vestingwerken en gebouwen in Naarden (2017), het koepeldocument van het restauratieplan van de voorgevel van de Promerskazerne (2024) worden de URL's wel genoemd. Het gaat om de URL 4003 (historisch metselwerk), de URL 4006 (historisch voegwerk) en de URL 4007 (steenhouwwerk). Op bepaalde onderdelen wordt ook een specificatie

gegeven van de onderdelen van de URL's die op de uit te voeren werkzaamheden van toepassing zijn.

**Onze referentie
50937166**

Zowel in Aardenburg als in Naarden dienden de omschrijvingen van de werkzaamheden als aanbestedingsdocument. De aannemer die de werkzaamheden in Aardenburg uitvoerde is niet gecertificeerd, maar wel zeer ervaren in de restauratiebranche. De aannemer die in Naarden actief is, is ERM-gecertificeerd en daardoor bekend met de URL's en de toepassing ervan.

Conclusie

De opnames van de vesting Naarden en de toren in Aardenburg zijn te beschouwen als een goede basis voor de beschreven werkzaamheden. Uw stichting voldoet daarmee aan de eisen die in de URL's in algemene zin aan opnames worden gesteld.

In de technische omschrijving van de werkzaamheden in Aardenburg wordt echter niet verwezen naar alle van toepassing zijnde URL's. Ook wordt niet systematisch verwezen naar de specifieke onderdelen van de URL's die van toepassing zijn. De 0-meting van de vesting Naarden bevat wel verwijzingen naar alle van toepassing zijnde URL's.

Aanbevelingen:

- Verwijs in de technische omschrijvingen naar alle URL's die van toepassing zijn en geef waar mogelijk specifiek aan om welke onderdelen het daarbij gaat. Dat maakt sturing op de uitvoering effectiever.
- Streef naar een uniforme werkwijze waar het gaat om het benoemen van en verwijzen naar de van toepassing zijnde URL's in bestekken of technische omschrijvingen.

Gebruik bouwhistorische rapportage of waardestellend onderzoek

Het is van belang dat voorafgaand aan werkzaamheden de cultuur- en bouwhistorische waarden van het monument in kaart zijn gebracht, zoals in de URL's is vastgelegd. Inzicht in de aanwezige monumentwaarden is een van de basisvoorwaarden voor een verantwoorde definitie en uitvoering van de werkzaamheden. Als er geen waardestelling is, kunnen belangrijke elementen over het hoofd worden gezien. Uw stichting beschikt voor veel monumenten in haar bezit over de resultaten van waardestellend onderzoek, al gaf u aan dat er grote verschillen in actualiteit en diepgang zijn. In de technische omschrijving van werkzaamheden in Aardenburg is in de bijlage de monumentenbeschrijving opgenomen. Er wordt niet naar Cultuurhistorische waardestellingen (CHW's) verwezen. Voor de Vesting Naarden is geen overkoepelende waardestelling beschikbaar, zo gaven de bouwkundig adviseurs aan. Wel is er een gedetailleerde 0-meting en is naar deelaspecten door uw organisatie bouw- en cultuurhistorisch onderzoek verricht.

Conclusie

In het geval van de werkzaamheden in Aardenburg en Naarden zijn de monumentwaarden in beeld, maar worden ze slechts in beperkte mate expliciet meegegeven aan de uitvoerende partijen. Uw stichting heeft niettemin toegelicht/ uitgelegd dat er tijdens de aanbesteding en de uitvoering wel degelijk op de aanwezige monumentwaarden wordt gestuurd en geeft aan dat waar nodig aanvullend onderzoek wordt gedaan.

Aanbevelingen:

- Neem de relevante resultaten van waardestellend onderzoek op in de technische omschrijvingen van werkzaamheden, bijvoorbeeld als (extra) bijlage naast de redengevende omschrijving uit het register van rijksmonumenten.
- Indien er geen sprake is van een voor de werkzaamheden relevante waardestelling, vermeld dat en leg vast dat tussentijds nader onderzoek plaats kan vinden als daartoe aanleiding is.

Bevindingen – uitvoering

Door regulier overleg en verslaglegging houdt de opdrachtgever grip op de voortgang en de uitvoering van de werkzaamheden. De URL's helpen opdrachtgever en uitvoerder bij het zetten van de juiste stappen, op weloverwogen wijze. Uw bouwkundig adviseurs gaven in het gesprek aan dat er altijd contact is met de uitvoerende partij en dat regulier wordt overlegd. Ook zijn uw medewerkers regelmatig ter plaatse voor rechtstreeks overleg. In beide bekeken projecten legt de uitvoerder regulier in woord en beeld vast wat er aan werkzaamheden is en wordt uitgevoerd. De Inspectie heeft weekrapporten gezien van de aannemer die in Aardenburg actief was. Deze weekrapporten worden door uw stichting opgeslagen in het pand-/projectdossier, net als andere vormen van correspondentie.

De aannemer die de werkzaamheden in Naarden uitvoert, toonde tijdens het bezoek van de Inspectie een rapportagetool die de uitvoerders in staat stelt op dagelijkse basis locatie-afhankelijk vast te leggen wat er aan werkzaamheden heeft plaatsgevonden. Ook meldingen en vragen kunnen in dit systeem worden gedaan. De stappen en keuzemogelijkheden die in de URL's zijn beschreven, vormen een van de ordenende principes van deze tool. Omdat deze tool pas recent is geïmplementeerd zijn met het vastleggen ervan nog geen ervaringen. In elk geval heeft uw stichting de mogelijkheid in te loggen op de tool, zodat er vrijwel *real-time* inzicht is in de stand van de werkzaamheden.

Conclusie:

SMB heeft als opdrachtgever grip op de voortgang van de werkzaamheden door regulier contact met de uitvoerende partij(en) tijdens de uitvoering. Dat contact is zowel ter plaatse als via mail en telefoon. Afhankelijk van de aanbestedingsdocumenten (bestekken of technische omschrijvingen) vormen de URL's een van de rode draden bij het contact. In elk geval wordt aan de eisen die de URL's aan verslaglegging stelt, in voldoende mate voldaan. Met de door de aannemer ontwikkelde tool laat SMB zien op innovatieve wijze grip te willen krijgen op het procesverloop en de borging van de kwaliteit van werkzaamheden.

Aanbevelingen:

- Ga na of verslaglegging van de voortgang van werkzaamheden en het vastleggen van gemaakte keuzes op een uniforme wijze kan plaatsvinden, waarbij de systematiek van de URL's een onderlegger kan zijn.

Bevindingen – oplevering

Onze referentie
50937166

Als het werk gereed is, dient de opdrachtgever volgens de eisen van de URL over een opleveringsdossier te beschikken zodat het procesverloop en de resultaten van de werkzaamheden na afronding van de werkzaamheden inzichtelijk zijn. De door uw bouwkundig adviseurs overlegde documenten maken aannemelijk dat het verloop van de werkzaamheden inzichtelijk wordt gemaakt door de voortgangsdossiers die in het pand- of projectdossier gaande het proces worden opgeslagen. Het opleveringsdocument dat aan dit dossier wordt toegevoegd is doorgaans een proces-verbaal en bevat met name de restpunten.

Conclusie:

Stichting Monumentenbezit beschikt na oplevering van werkzaamheden over een aangevuld panddossier waarin onder meer het proces-verbaal van oplevering van oplevering is opgenomen. U voldoet daarmee aan de eis die in de URL's aan de oplevering wordt gesteld.

Aanbeveling:

Op grond van bovenstaande conclusie doe ik hier geen aanbeveling.

Vervolg

Graag ontvang ik binnen zes weken na dagtekening van deze brief een reactie op onze aanbevelingen. In deze reactie zie ik graag terug binnen welke termijn uw organisatie opvolging verwacht te kunnen geven aan de aanbevelingen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft het voornemen deze brief met bijlage, en uw reactie daarop, openbaar te maken. De mededeling hierover (kenmerk: 51885358) ontvangt u tezamen met deze brief.

Mocht u vragen hebben over deze brief, neem dan gerust contact met ons op.

de hoofdinspecteur Erfgoed,

Laurens Schouten

